

- Вопросы истории. – 1976. – № 3. – С. 49–63; Соболева Н.А. Российская городская и областная геральдика XVIII–XIX вв. – М., 1981. – С. 6–7; Румянцев В. В. Эмблемы земель и гербы городов Левобережной Украины периода феодализма. – К., 1986. – С. 10–12. Урнов Н.А. Русские областные и городские печати и гербы в период образования и укрепления русского централизованного многонационального государства (XV–XVII): Автореф. дис. ... к.и.н. – М., 1953. – С. 25; Дмитриенко М.Ф., Савчук Ю.К. Короткий нарис міської геральдики Поділля. – К., 1994. – С. 6–8; тощо.
- ³ Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 373–374.
- ⁴ Кобрин В.Б., Леонтьєва Т.А., Шорин П.А. Вспомогательные исторические дисциплины: Геральдика. Учеб. пособие. – М., 1984. – С. 116–119; Специальные исторические дисциплины. Учеб. пособие. / Замлинский В. А., Дмитриенко М.Ф. и др. – К., 1992. – С. 94–95; Введение в специальные исторические дисциплины: Геральдика. Учеб. пособие. – М., 1990. – С. 41–43.
- ⁵ Комсомольская правда. – 1997. – 20 авг.
- ⁶ Савчук Ю.К. Міська геральдика Поділля. – Вінниця, 1995. – 145 с.; Румянцев В.В. Вказ. праця.
- ⁷ Панченко В. Гербівник міст України. – К.: Нью-Йорк, 1996. – 168 с.

*Ярослава Іщенко,
аспірантка Інституту історії
України НАН України*

Біографічний словник «Греки в Україні»: Іменний покажчик / Під ред. В.С. Чижка. – К., 1996. – 78 с.

Відтоді як було відновлено академічну роботу над Українським біографічним словником (УБС), кожне опубліковане зібрання персоналій цілком слушно розглядається крізь призму програми цього фундаментального видання, котре має стати нашим важливим національним надбутком. Йдеться, отже, про творення бази даних, які, зрештою, формуватимуть томи систематизованого знання про тих, хто причетний до історії й культури українського народу. Природно, що увага звертається на різні шляхи збирання й опрацювання загальнонаціональної біобібліографічної інформації, зокрема підготовки тематичних, регіональних та інших словників біографічного характеру. Нині в зв'язку з бурхливою активізацією етнічних студій закладається підґрунтя і для випуску словників, присвячених діячам національних меншин, котрі населяють нашу країну. Адже діяльність іонаціональних громад, як

свідчать історичні розробки, не замикається на їхніх суто внутрішніх проблемах, а органічно переплітається з соціально-економічними, громадсько-політичними та культурними процесами всієї держави.

Тож не випадково, що слідом за виданим Інститутом історії України НАН України словником про італійців започатковуються праці стосовно інших національностей. Уже надійшли пропозиції щодо підготовки біографічних словників «Німці в Україні», «Болгари в Україні», «Євреї в Україні». Недавно розроблено проект, що має розкрити в особах життя і діяльність найстарішої в Україні етнічної групи – грецької, історія якої налічує понад два тисячоліття. Його реалізують спільно з Державним комітетом у справах національностей та міграції Інститут біографічних досліджень НБУВ, Інститут історії України, Маріупольський гуманітарний інститут, Науково-дослідний центр кримиознавства та Одеський археологічний музей. Видання передбачається у двох томах і вийде українською та грецькою мовами. До складу персоналій включено представників усіх сфер людської діяльності, яка розгорталася, починаючи з VII ст. до н.е., на теренах, котрі знаходяться нині в межах сучасної України. Словник, за планом упорядників, подаватиме відомості не тільки про діячів, які пішли з життя, а й про тих, хто плідно працює сьогодні.

Першим кроком для написання двотомника став випуск іменного покажчика. Він являє собою реєстр понад 700 імен греків, перебування яких в Україні зафіксовано документально. Саме в цьому переліку вперше сконцентровано відомості про велику кількість осіб грецького походження – носіїв античної та християнсько-візантійської культури. Широко репрезентовані також грецькі співтворці української історії наступних періодів аж до наших днів. Завдяки такій побудові покажчик слід розглядати не тільки як допоміжне видання матеріалів, призначених для укладання праці «Греки в Україні» і в подальшому багатотомного УБС; він має й самостійне значення – як цінний довідник про грецьку етнічну групу в її історичному розвитку.

За визначенням укладачів, головним критерієм внесення особи до реєстру є приналежність її до грецького етносу. Авторський колектив керувався ще одною важливою умовою відбору імен, – активна позиція особи в громадсько-політичному, економічному, культурному, просвітницькому або науковому житті. Ознайомлення з опублікованим реєстром дає поважне уявлення про той величезний діапазон занять і діянь, до яких упродовж століть прилучалися греки в Україні. Серед них урядовці вищого рангу, воєначальники, дипломати, освітяни, вчені, митці, підприємці, інженери, лікарі, діячі церкви, партій, товариств тощо.

Цікавим є рішення редколегії включити до покажчика персоналій українських елліністів – викладачів, істориків, перекладачів, які не є греками за походженням. Такий підхід відкриває

можливості найрельєфніше відтворити шляхи і форми взаємодії культур обох народів. Утім, ця категорія персоналій, на нашу думку, має подаватися в окремому переліку покажчика, (а отже, окремо і в майбутньому словнику) як додаток до загальногрецького реєстру. В такому разі не порушуватимуться визначені самою редколегією концепція і засади побудови словника як етнічного за своїм профілем.

Як відзначає у вступній статті до покажчика д.і.н. В. Чижко, укладачі не вважають опублікований перелік імен остаточним. Вони розраховують, що на підставі відгуків, одержаних від наукових і громадських установ, окремих фахівців, з'явиться необхідність «розширити та поглибити відомості». З цим не можна не погодитися. Запропонований реєстр, дійсно, потребує вдосконалення й поповнення, зокрема іменами грецьких купців та підприємців, роль яких у торговельно-економічному розвитку України непересічна. Вкажемо лише на деякі постаті, які лишилися поза межами покажчика. Це зачинателі торгівлі в Одесі Іван Дестуніс, Юрій Федорополо, Андрій і Христофор Вандаріси та ін., Родоконакі і Вучина, яким та ж сама Одеса завдячувала розвитком експортного продажу зерна в першій половині минулого століття. З певними прогалинами представлено освітянське середовище. Наприклад, у переліку відсутній один з ветеранів навчальних закладів, викладач грецької мови в Ніжинському лицейі Панайот Ієропес. Водночас не відповідають загальним вимогам про включення до реєстру кандидатури осіб, яких укладачі змогли схарактеризувати без будь-якої розшифровки, одним словом – «послушник», «червоноармієць» і т. ін.

Сподіваємось, що поділ проекту на два етапи видання, першим з яких став рецензований покажчик, дасть змогу врахувати з більшою повнотою друковані та архівні матеріали про українських греків і створити словник, на який чекають як в Україні, так і в Греції

*Микола Варварцев,
д. і. н.,
головний наук. співробітник
Інституту історії України НАН
України*